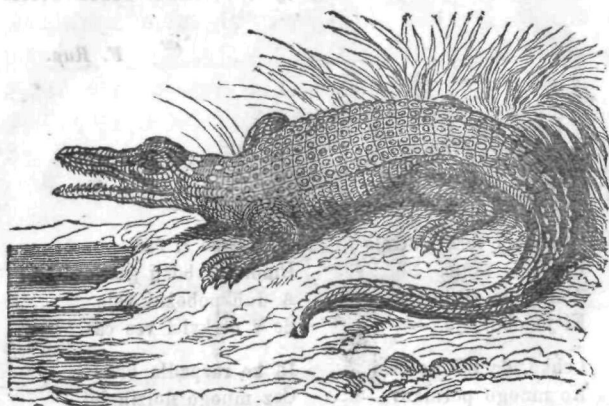

Prirodopisno-natoroznansko polje.

Krokodil.

V starodavnih časih je bilo na zemlji največ gomázni, t. j. takih živali, katere plazijo. A te živali so bile zelo velike in so živele v morjih, pozneje v močvirjih in rekah. Nu dandanes tem strašnim prikaznim nij več niti sledú razven nekoliko okamenelih okóstnic, ki so je našli v velikih pečinah. Naši mali kuščerji ali zelenci so prava podoba ónih izumerlih orijaških kuščerjev, ki so nekdam v velikem številu živeli na našej zemlji. Kuščerski rod se povsod najde, živéč na suhej zemlji; a dobé se tudi taki kuščerji, ki živé v rekah, nekateri celó v morji. Kuščerju zelo podobna žival je k r o k o d i l (*Crocodylus vulgáris*), ki se šteje h kuščericam, in je največja žival kuščerskega rodú. Truplo ima zleknjeno, glavo plôsko in nizko, gobec podolgast, vrat zeló kratek, rep daljši od glave, ki je od strani stisnjen in služi živali v kermilo. Tudi ima v repu toliko moč, da lahko vola ali konja izpodbije ali mu celó noge polomi. Na prednjih nogah ima krokodil po pet prostih, a na zadnjih po štiri s plavno pečico zvezane perste. Oči ima majhne, ki počivajo v globokih in močnih ocnjakih. Po herbtu, trebuhu in repu je pokrit sè štirioglatimi terdimi in debelimi luskami, ki so podobne gerčavim déščicam ali plôčam. Največji krokodil ima v gornjej čeljusti do 56, a v spodnjej do 52 zeló končastih (špičastih) zob.

Krokodil raste neizrečeno počasi. Sto let preíde, da naraste do 6 metrov dolg. Daljši od 6 do 7 metrov se menda ne dobodo. A stari pisatelji pripovedujejo celó o 8 in 9 metrov dolgih krokodilih. Krokodilka položi kakih 50 ali še več jajec v izkopano jamo blizu kake vode v pesek ter jo skerbno pokrije. Jajca so velika kakor gosja, podolgasta in bela, samo mehkejšo lupino imajo nego gosja. Krokodilka potem otíde ter se ne verne, dokler nij čas, da se mladiči izvalé. Ko méní, da je prišla ta doba, gre na ono mesto, kjer je jajca skrila, oglási se, da čuje, so li se izvalili mladiči, in ako se krokodilčiči oglasé, takój je izkoplje izpod peska in je odvéde v plitko vodo. Mladiči rastó zeló počasi, v prvem letu so komaj za dober decimeter dolgi.

Krokodili živé v notranjej Afriki, posebno v vzhodnem Sudanu, v južnej Aziji in Ameriki, potem tudi po nekaterih otokih. Najrajše prebivajo po velikih rekah, ki so obraščene s pragozdi in gostim germovjem. Bilo jih je nekdam zeló mnogo, tudi v Egiptu, ali odkar so se ondočni prebivalci spoznali s puško, nestalo je tudi krokodilov in potegnili so se v notranjo Afriko. Najbolj znani so ~~veliki~~ krokodili, to je taki, ki živé v reki Nilu.

Da si imajo krokodili štorasto in neukretno truplo, vendar se zelo moti, kdor misli, da se ne mogó hitro okréitati. Na suhem se res počasi obračajo, a toliko úrnejši so v vodi. Krokodili so zatorej dvoživci, to je: živé na suhem in v vodi. A vendar se čutijo v vodi nekako bolj domače in varnejše, nego li na suhem. Zato tudi v nevarnosti, bodi si resnična ali samo namišljena, beže zmirom v vodo. Tu se gibljejo prav spretno in urno, plavajo hitro kakor strela in se tudi dobro potapljaajo, a vendar morajo časih glavo ali vsaj konec gobca z nosnicami vzdigniti iz vode, da si oddahnejo. Kadar se razjezé ali boré sè sovražnikom, silno mahajo z repom. Na suhem nemajo krokodili prav nič poguma, plahi in boječi so. A toliko predérznejši so v vodi. Karkoli živega, bodi si žival ali človek, pride blizu vode ali celó zagazi v vodo, to pograbiyo in ne izpusté več z lepa.

K póludne pridejo navádno na nizke peščene otoke, da ondu sólnčijo in spé; v vodi ne mogó spati, ker jim je treba vsakih 10 minut zaserkniti svežega zraka. A čudno je to, da nikoli tako terdo ne zaspé, da bi jih ne mogel izbuditi najmanjši štropot. Stari spé v svojem, a mladi zopet v svojem društvu.

Ko solnce zaíde in se komaj dobro zmračí, razidó se vsi po lovu ter pograbiyo vse, kar jim pride pred njihove ostre zobé, a posebno radi lové ribe. Prežé tudi na večje živali, ki pridejo ob nóči na vodo. Celó konje, osle in goveda napadajo. Pastirjem, ki svojo čredo ob reki Nilu pasó, poberó mnogo živine. V vzhodnjem Sudanu poženó pastirji z velikim krikom vso čredo naglo v vodo, tega krika se krokodili ustrašijo in se poskrijejo; samo tako je mogoče pastirjem, da si živino napojé.

V Sudanu nij več nobene vasí, iz katere bi ne bili krokodili užé kakega človeka odnesli; največ se loté tistih, ki pridejo k reki po vodo. V nekem majhnem mestu v dalnjaj Afriki je šlo dete le nekoliko korakov od hiše. Na potu sreča krokodila, ki takój otroka zgrabi in odnese v bližnjo reko, tam skoči ž njim v vodo, potlej se izvleče na pesek in požré ubozega otroka. Zamorci, ob reki Nilu nad Egiptom stanujoči, ne pokopavajo merličev, nego kar v vodo je pomečejo, a to v veliko veselje krokodilov.

Stari Egipčani so različno lovili krokodile. Vergli so v vodo na vervi privezan prašičev meh, v katerem so bili močni terneki zatakneni. Potlej so se skrili in živega prašička, katerega so sè soboj vzeli, ščipali in stiskali, da je evilil in tako privabil krokodila. Krokodil je hlastnil po omenjenem mehu, misléč da je prašiček, in vjel se je na terneke. Lovci potem krokodila potegnejo na suho in ga pobijejo. A dandanes pobijajo krokodile z železnimi ostmi in iz pušek.

Štiri žleze, v katerih je neka dišeča mast, imajo ljudje za jedino vrednost, ki jo dobé od krokodila. Od te žleze si narejajo ženske dišeče mazilo za lasé in za život. Po teh žlezah diši tudi krokodilovo mesó. Ljudje v Afriki jedó ipak krokodilovo meso z največjo slastjo. Kuhajo ga v vodi kakor goveje meso, ter ga malo osolé in poparijo.

J. K.